

IGRE BREZ MEJA

Jože Knez je na problemski konferenci »Ekologija, energija, varčevanje« dejal, da so se razmere zaostrele do te mere, da so žal že dokazane zdravstvene posledice zaradi onesnaženosti« (Delo, 27.5.87). Na zasedanju vseh treh zborov naše občinske skupščine je prišlo v tej zvezi do ostrega dialoga, v katerem je predstavnik Zdravstvenega centra Velenje povedal tole (citiram po spominu): »Izredno presenečeni smo nad zahtevo za revizijo, saj so ti podatki tako občutljivi, da si nihče ne bi upal z njimi manipulirati. Revizija pomeni izredno hudo nezaupnico Zdravstvenemu centru, zato bomo morali o tem temeljito razmisliti. Povedati moram, da je revizija že naročena pri Univerzitetnem zavodu za zdravstveno varstvo SRS. Pred nekaj urami so mi od tam sporočili, da se njihovi rezultati popolnoma skladajo z našimi, za mozirsko občino pa so celo še slabši. Povedali so tudi, da so v REK revizijo zahtevali do jutrišnje skupščine SRS. Verjetno so pričakovali zavrnitev naših rezultatov, kar bi s pridom uporabili na seji skupščine. Bolje bi bilo, če bi s tem denarjem plačali prizadetim in bolnim otrokom letovanje na morju!«

Zgoraj omenjena dejstva so me prisilila, da sem pohitel brskati po strokovni literaturi. Poglejte, kaj sem našel!«

1. Povzetek zanimivih podatkov. Študija Ameriškega medicinskega društva iz leta 1987 (American Medical Association Report C(A-78), 1987) pripisuje izgorevanju premoga, ki daje v ZDA približno 50 % električne energije, 2200 do 53000 žrtev zaradi onesnaženja atmosfere. Kasneje so prišli do številke 10.000, kar je še vedno zelo veliko, saj zahteva kakšnih 100 smrti na gigawat leto proizvedene energije. Širok razpon v prejšnjih ocenah gre deloma pripisati premajhnemu poznavanju učinkov žveplovih spojin na človeka. Toda zadeva postaja jasnejša, saj je iz epidemioloških študij že mogoče

sklepati o nekih vrstah povezave med emisijami žveplovih spojin in njihovimi posledicami na prebivalstvo (...) Razen žveplovih oksidov emitirajo elektrarne, ki kurijo premog, v atmosfero tudi druge elemente, ki so znani povzročitelji raka: kadmij, arzen, berilij, nikelj in krom. Ti elementi se najprej nalagajo v zemlji, kasneje pa s hrano pridejo v organizem. Samo emisija žvepljenih plinov, ki vsebujejo 1 % žvepla (velenjski premog 1,5 %, op. p.) in samo 3 milijone ton premoga za en giga wat električne energije na leto, bi po dognanjih študije H. Innhaberja Energy Risk Assessment (1982) povzročila 10 do 28 žrtev (ob predvidevanjih, da je v žveplovih plinih z vsebnostjo žvepla 1 %, letno emitiranega 60.000 ton žvepla za en giga wat). Nesreče v termoelektrarni niso pomemben dodatek k riziku, saj te (nesreče) na okolico ne vplivajo. Toda izkopavanje premoga odnaša življenja. Statistike pri nas kažejo, da milijon ton izkopanega premoga zahteva 0,5 do 0,6 življenj (pri petih milijonih je to 2,5 do 3 življenj)... Kljub temu da elektrarne na premog zaradi napak ne morejo večkratno povečati svoje škodljive emisije, kot je to pri nuklearkah, pa so se vendarle že zgodili primeri, ki jih lahko primerjamo s havarijami v nuklearkah. Tako je naprimer leta 1952 v Londonu umrlo 3500 ljudi, ko se je v neugodnih vremenskih razmerah zaradi koncentracije emisijskih plinov kritično povečala koncentracija smoga.

Naštete podatke sem vzel iz referata prof. dr. Vladimira Knappa z naslovom »Neki osnovni parametri za procjenu utjecaja na okoliš nuklearnih elektrana«. Kot je videti, je del izvajanja za propagiranje varnosti nukleark izpeljal tako, da je primerjalno navedel celo kopico srhljivih števil za »konkurenčne« elektrarne na premog. Podatki zgovorno pričajo, da elektro lobiji temeljito poznajo škodljive vplive v vseh vrstah elektrarn. Prav zanimivo bi bilo prebrati članek, ki bi hvalil termocentrale na premog pred nuklearkami, kar po Černobilu gotovo ne bi bilo težko. Refe-

rat bežno omenja le Otok treh milj, Černobila pa ne, saj je očitno nastal pred 1. majem 1986. Citati pa lepo dokazujejo tudi to, da tem ljudem pri doseganju ciljev ni nič sveto. Da bi pospešili gradnjo jedrskih central, so pripravljeni razkrinkati vso umazanijo, ki jo sami povzročajo z nedodelanimi elektrarnami na premog.

2. Na razpravah po KS na temo Ekologija, energija, varčevanje so vodilni delavci RLV večkrat omenili tudi to, da bi zmanjšanje proizvodnje električne energije v TEŠ za 30 % pomenilo tudi izgubo dela za 1000 rudarjev. Ali pa bi rudarji delali le pet ur dnevno in tako izgubili beneficirani delovni staž. Takšne izjave so silno nevarne in so, milo rečeno, nizek udarec borcem za lepšo ekološko prihodnost. Gre preprosto za mobilizacijo 5000 rudarjev proti ekološkemu gibanju, saj nihče od te množice zaenkrat še ne ve, kdo bo »izgubil delo zaradi opredeljenih ekologov«!? Ob tem pa vsi odgovorni na RLV in IS SO zanemarjajo preprosto dejstvo, da Rudnik ni trdno zgrajena ustanova, v kateri so velike nesreče oz. okvare nemogoče – prav nasprotno: gre za zelo občutljiv organizem, ki bi moral za svoje rudarje imeti v vsakem trenutku pripravljen program, kako pre-zaposliti tudi 1000 rudarjev v svoji občini, če bi v rudniku prišlo do večje nesreče. Prosim, ostanite mirni vsi, ki mislite, da kličem »hudiča« nad Rudnik! Raje se spomnimo zadnjega velikega požara ob traku 30 v Jami Pesje, ko je bilo treba celo Jamo izolirati tako dolgo, da je požar sam od sebe jenjal.

3. Med radikalnimi zagovorniki trde variante energetskega razvoja se pogostoma omenja, da bi bilo treba samo za teden dni izklopiti elektriko in brž bi vse ljudstvo začelo vpiti: »Dajte nam elektrarn, ne glede na to, kakšne so!« Jemali smo to kot neposrečeno šalo, čeprav je marsikdo to izgovoril smrtno resno!

Kaj torej peha elektroenergetsko kasto v tako brezkompromisni boj za povečanje elektroenergetskih kapacitet, ne da bi pokazal trohico volje za popravljanje napak iz preteklosti? Razkrinkali bi svoje lastne napake prejšnjih investicij! Žrtvovali bi tisoč rudarjev! Lastnemu ljudstvu bi utrnili luč!

Ali gre res samo za direktorske stolčke, za čast in za moč? Ali samo več energije res pomeni blaginjo za ljudstvo, ki mu jo »energetiki«
hočejo dati? Ne! Precej nas tega v letu 1987 ne verjame več. Tu gre za nekaj več.